List 2. **NOVICE** Tečaj XXVII.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 13. januarja 1869.

Gospodarske stvari.

Šola in koristni tiči.

Poslovenjeno po spisu Fr. Šollmajerjevem.

(Konec.)

Za škorce mora tružica, kjer gnezdo delajo, biti 12 do 15 palcev visoka, 5 palcev in pol pa široka luknja, kjer noter in ven letajo, naj meri 2 palca. Ker so škorci radi v druščini, zato se lahko nastavi 10 do 20 tacih tružic, ako je drevo 20 do 30 čevljev visoko. Drugi dve podobi, ki ste bili v unem listu narisani, kažete tružice za druge tiče, kteri gnezda imajo v drevesnih duplinah.

Naj pri tej priliki omenim navadno vrano. Človek ne bi verjel, da tudi ta tica se dá tako lahko privaditi v gnezdo, ki se jej naredí iz desk, vrbovih šib ali slame. Tako se privadi vrana, da je krotka kakor golobica. In kaj koristna je ta žival, ker živí od samih črvov, kebrov, gosenic, kobilic, polžev, mladih miši itd. Pa saj jo vidite, kako stopa za oratarjem in pobira črve in drugo žival.

Učitelj lahko naučí otroke, da sami delajo take tružice; največ pa naj bode to njih delo, da jih čedijo in da jih znajo obešati na prave kraje.

Kjer pa se postavi več tacih tružic za tičja gnezda, treba je tudi, da se odloči prostor, kamor se tičem kaj hrane (živeža) potrosi, da ne stradajo, ako jim vrt ali polje premalo mrčesa za živež daje. To vam je veselje, kadar se na takem mestu zbirajo tički dobrotniki!

Kdor tako gojí tičice pevalice, odganja pa tudi lovske pse in mačke z vrta in polja. Mačka posebno dela v majhnih mestnih vrtih veliko škodo, in ona je posebno kriva, da nas zapuščata slavček in penica. To naj bode učiteljem našim rečeno, kako naj podučujejo otroke v šoli. Nauk naj se po tem takem razteza na to-le:

1. Otrokom naj se razloží, koliko škode dela polju in vrtom mrčes, ki pokončuje rastlinstvo.

2. Naznanijo naj se jim tiči, ki ta mrčes zobljejo, in pové naj se jim, kako živijo, kolika je njihova korist itd.

3. Vcepi naj se jim gnjusoba do pokončevanja gnezd in tičev.

4. Ljubezen in skrb do tičic pevalic naj se jim v srce vtisne, in pové, da jim pomagajo gnezdo delati in jih varovati.

5. Podučujejo naj se pa tudi, ktera živina je sovražna tičem, in vcepi naj se jim skrb, da odvračajo to živino.

Evo, gospodje učitelji! kako prijeten je vam in otrokom ta nauk, — kako lahák in kako koristen starišem otroškim, ki imajo polje in vrte, pa potem tudi nam vsem!

Pomislimo le, koliko škodljivega mrčesa pokončajo tiči. Na priliko povžije poletni stržek (kraljiček) leto in dan čez 3 milijone mravljinčjega mešičevja, metuljih jajčic, listnih uší; ta tiček ima dvakrat na leto mlade in vselej po 8 do 10; v enem dnevu, on in ona vsacemu neseta 30krat hrane, — po takem se lahko vidi velika škoda, ako se pokončava ta tičica. — Slavček, ki je v tičnik zaprt, vsak dan povžije 60 močnih črvov, vrana pozoblje 200 do 300 kebričkov, — senica potrebuje čez leto in dan 2 do 3 milijone črvov, gosenic itd., — penica vsak dan okoli 50 črvov; 100 kukovic je v zaprtem gozdu v 14 dneh pokončalo čez 2 milijona gosenic. In tako bi lahko našteli še druzih izgledov, ki vsi pričajo neizmerno korist tičev, in kako nespametno je, če se pokončujejo. C. k. okrajni predstojnik Kosovel v Bujah v Istri zagotavlja, da po večletnih njegovih opazkah samo v tem okraji vsako leto septembra in oktobra meseca polovijo med 4 do 5000 malih potujočih tičev — in na Laškem jih pokončajo na milijone vsako leto. Kolika škoda! Žato je pa postave, ki prepoveduje tičji lov, po vseh državah treba, sicer jih varuje ena dežela, druga pa jih davi!

Pa še drugo žival bilo bi treba varovati, ki nam je tako, kakor tič, koristna; ta je: jež, krt, špičmoh, netopir, podlasica in lisica.

Gospodje učitelji! glejte obširno polje za poduk in preganjanje vraž — na korist domovini!

Čbelorejcem.

Spisal R. Dolenec v ogerskem Starem gradu.

(Dalje.)

Druga dôba prične se že sè posebnimi, čbeloreji obče koristnimi zahtevami. Tako, na primer, postal je vosek iskana snova z vpeljavo katoliške naše vere. Al ne samo dobiček je v tem obziru povabil večo skrb za čbelarstvo, temuč tudi zapoved gospósk. Cesar Karol Véliki je, na primer, naravnost zapovedal, da mora vsak uradnik od posestev svojega kraja za vsak dar v letu 3 funte voska odračuniti, vrh tega pa ga še na dan sv. Andreja 3 funte tje poslati, kjer je ravno cesarski dvor. Samostan Corvey je dobival na leto in dan od 120 podložnih kmetov 67 funtov voska in še več medú. Dalo bi se tacih primerljejev še več navesti. Vpeljava kave (kofeta) zahtevala je dosti sladkobe, i v to je tačas služil skoro le med. Upljiv kave na čbelorejo je bil gotovo precejšen. Dokler pa sladkora (cukra) bilo ni, so tudi vse druge sladkarije večidel iz medú izvirale; i ako bi še dandanes belega sladkora ne poznali, bila bi gotovo čbeloreja še veliko obširnejša i javnejša nego je zdaj.

Tako ustanovljena čbeloreja je napredovala gledé

na mnogo rabo medú i voska čedalje bolj, al v smislu popolnejših čbelnjakov ali druzih čbelarskih priprav premenilo se je le malo. Nalevne koše nahajamo deloma v severnih krajih, kamor še ni dospéla umnejša čbeloreja. V južnejših je koše nadomestil že nekoliko sposobnejši, iz desk zbiti panj. To se imamo, ako se ne motim, zahvaliti cesarici Mariji Tereziji, ktera si je za povzdigo čbeloreje mnogo prizadela. Pod njenim gêslom povzdignila se je čbeloreja na Koroškem, od koder tudi prej da ne kranjski panj izvira. *)

Navadno se sodi napredovanje enega ali druzega početja po popolnosti izdelkov ali pridelkov. Pri čbeloreji pa to merilo nikakor ne veljá; saj se ne dá misliti, da bi danes ali jutri čbele kaj boljega nego med i vosek v panj nosile. Poslužiti se moramo toraj druzega merila, ktero v potrebnih sredstvih ali orodji obstojí, kar smo deloma dozdaj tudi storili. Od njih popolnosti je odvisno pri vsakem delu več ali manj težave, več ali manj časa, i dobrota pridelka ali izdelka. Gledé na vse se more ločiti tretja in to najnovejša dôba, pa tudi najpopolnejša; kajti nove znajdbe so, kar se oblike panjev i druzega orodja tiče, tako popolne, da skor ni boljega zahtevati.

Značaj te dôbe je dovršena popolnost v zvezi sè najmanjšim trudom i največimi dohodki.

Korak iz druge v tretjo dôbo je toraj velik, čemur se pa ni čuditi, ker je znano, da je temelj novim iznajdbam skupstvo neutrudljivega premišljevanja i preiskavanja skrivnostne čbelne narave. Več imenitnih nemških naravoslovcev, kterih imena tukaj imenovati bi prezamudljivo bilo, se je potrudilo, na tanko opazovati vse, kar se v živem panji godí, i to z dobrim vspehom. Ustregli so s tem vedi, kakor tudi marljivim čbelorejcem, kterim je bila potem dalja naloga več ali manj vse djanstveno v korist obrniti. (Dal. prih.)

Nove postave.

Dve novi postavi ozir zakona.

I. Postava o poskušnjah, da se odvrne sodnijska ločitev zakonskih.

§. 1. §§. 104., 107. in 132. **) občnega državljanskega zakonika, ki nakladajo zakonskim dolžnost, sklep ločitve naznaniti svojemu pravemu duševnemu pastirju, nimajo nobene veljave več.

Vendar pa jim je pripuščeno, ta sklep razodeti svojemu duhovnemu pastirju ter prositi ga za spisano spričalo, da je storjena poskušnja bila brez vspeha (§. 104. in 107. obč. drž. zak.).

§. 2. Kadar prošnji za ločitev (§§. 105. in 107. obč. drž. zak.) ni priloženo spričalo duhovnega pastirja, da je poskušnja bila brez vspeha (§. 1.), tedaj mora pristojna sodnija, predno prične obravnavati glavno stvar, vse to, kar §. 104. obč. drž. zak. zapoveduje, storiti, to je, zakonska trikrat in sicer vselej po preteklih osmih dneh enkrat opominjati.

§. 3. V zapisnik o storjeni trikratni taki poskušnji zapiše se le vspeh, ki ga je imela poskušnja.

II. Postava o zakonih med krščanskimi raznoverniki.

§. 1. Zakoni med raznimi krščanskimi verniki (katoličani, luterani itd.) morajo se po sicer postavni poti oklicati pri službi božji v župniji (fari) obeh zaročencev.

§. 2. Privoljenje v zakon mora se pri tacih krščanskih mešanih zakonih vpričo dveh prič slovesno izreči pred pravim duhovnim pastirjem enega obeh zaročencev ali pred njegovim namestnikom.

To se sme tudi takrat zgoditi, kadar je zakon bil oklican pri politični gosposki. (To pa se zgodí, če kteri teh duhovnih pastirjev odreče oklic). Zaročencema je vselej na prosto voljo dano, cerkveni blagoslov svojega pred duhovnim pastirjem enega zaročenca sklenjenega zakona prositi tudi pri duhovnem pastirju druzega zaročenca.

§. 3. Oddelka 71. in 77. obč. drž. zakonika *) in vse druge postave in ukazi o mešanih zakonih, ki so navskriž tej postavi, nimajo nobene veljave več.

Narodno-politične stvari.

Zopet Ilirija?

Ilirija bila je že trikrat: prva starodavna pod imenom „Illyricum magnum“ pred rojstvom Kristusovim; drugo je vstvaril cesar Napoleon I. leta 1809., tretjo pa cesar Franc I. leta 1816., pozneje, leta 1825., predrugačeno.

Ker je sopet počil glas, da vlada dunajska namerava iz groba klicati Ilirsko kraljestvo, in je tržaški dopisnik v „Wanderer-ji“ na dan prinesel to, kar je gotovo le še političin embryo, pa je rekel, da „gré zdaj za to, da se staro ilirsko kraljestvo zopet ustanoví“, res ne vemo, pri čem da smo: ali pri Napoleonovi Iliriji ali Francovi?

Napoleon I. je ukazal 14. oktobra 1809. l. tako-le: „Okrožje Beljak, Kranj, nekdanja avstrijska Istrija, Reka in Trst, dežele pod imenom Primorsko, in vse, kar je našega na desnem bregu Save, in Dalmacija s svojimi otoci, naj se vprihodnje imenujejo ilirske dežele.“ — Ta Ilirija je bila francoska noter do časa, da je Napoleon vse zgubil, in 1816. leta je bila kot kraljestvo zopet ustanovljena po cesarju Francu I., ali predrugačena 1825. leta in tako tudi oklicana v ustavnem pismu, ki ga je dal 25. dne malega travna 1848. leta cesar Ferdinand I., kjer v §. 2. beremo, da Ilirija obsega kranjsko in koroško vojvodstvo in primorsko poglavarstvo.

Ker tedaj ta Ilirija še je, dopisnik „Wand.“ pa govorí, „o novem ustanovljenji starega kraljestva (Her-

*) Mi pa mislimo, da od Kranjcev so panj dobili Korošci, ker že pod cesarico Marijo Terezijo je bil naš Janže učitelj čbeloreje na Dunaji. Vred.

**) §. 104. se je glasil: „Zakonska morata najpred svoj sklep, se ločiti, z nagibleji vred, svojemu fajmoštru razodeti. Dolžnost fajmoštra je, zakonska slovesne obljube opomniti, ki sta jo pri poroki eden druzemu storila, in jima škodljive nasledke ločitve krepko na srce djati. To opominjanje se mora tri razne krati ponoviti. Ako nič ne izda, mora fajmošter vdeležencema spisano spričevalo izročiti, da sta, čeravno trikrat opominjana, pri želji, se ločiti, ostala“. — §. 107. se je glasil: „Ako ena stran v ločitev privoliti neče, in druga stran ima pravične vzroke, tirjati jo, se morajo tudi v tem primerljeju prijazni opomini fajmoštra pred poskusiti. Ako ti nič ne hasnejo, ali če se obdolžena stran brani, pred fajmoštra priti, se mora prošnja s fajmoštrovim spričevalom in potrebnimi dokazi podati redni sodniji, ktera bode to reč iz uradske dolžnosti preiskala in razsodila. Sodnik sme, še preden razsodbo stori, tisti strani, ktera je v nevarnosti, odločeno spodobno prebivališče dovoliti“. — §. 132. se je glasil: „Za ločitev od mize in postelje veljajo tudi pri židovskih zakonskih občni predpisi; tudi oni se morajo na rabina ali verskega učenika obrniti, in ti bodo po zgorej danem zaukazu ravnali.

*) §. 71. se je glasil: „Oznanilo se mora ob treh nedeljah ali praznikih pri navadnem cerkvenem shodu farnega okraja opraviti, in ako ženin in nevesta vsak v drugem kraju prebivata, v obeh farah. Pri zakonih med nekatoliškimi verniki se mora oklic opraviti ne samo v njih bogoslužbenih zbirališčih, temuč tudi v tistih farnih cerkvah, v kterih okraju prebivajo; in pri zakonih med katoliškimi in nekatoliškimi kristjani v farni cerkvi katoličana in v molitvenici nekatoličana, kakor tudi v katoliški farni cerkvi tistega okraja, kjer nekatoličan stanuje.“ — §. 77. se je glasil: „Ako se katoliška in nekatoliška oseba vzameta, se mora privoljenje pred katoliškim fajmoštrom vpričo dveh svedokov (prič) izreči; vendar sme na zahtevanje druge strani tudi nekatoliški dušni pastir pri tem slovesnem opravilu pričujoč biti.“

stellung des alten Königreiches), moremo po takem res misliti, da gré za obširnejše kraljestvo, kakor je to od 1848. leta.

Al naj je to ali uno, zmirom moramo biti neverni Tomaži, dokler nimamo črnega na belo — in to za to, ker že leta 1866. meseca julija (glej „Novice“ list 34.) je počil enak glas, da po mislih nadvojvode Albrechta iz glavnega vojnega stanovališča v Gorici vlada hoče vse primorske dežele — Gorico, Trst in Istro — s Kranjsko vred v eno samo skupino z enim samim namestništvom in enim samim skupnim deželnim zborom — in tem v Trstu! — združiti.

To se je nameravalo takrat, ko je italijanizem žugal pogoltniti vse slovenske primorske dežele — al ko je prejenjal — če tudi ne jenjal — vihar vojni, ostalo je zopet vse pri starem.

Taka je menda tudi zdaj; tam gori na Dunaji še niso spregledali in spoznali prav, kodi da je treba voziti in kako krmiliti, da se državni voz vnovič in za vselej ne zvrne.

„Novicam“, ki od 1848. leta vsako važno politično stvar pretresajo, je tedaj zopet prilika dana, iznova prevdarjati Ilirijo in rešiti prašanje: kaj narodnosti slovenski obeta ilirsko kraljestvo: ali pridemo na bolje ali ne, ker dobimo koroških Nemcev in primorskih Lahov v skupino, ako se namreč Ilirija namerava po osnovi 1825. leta, potrjeni po ustavnem pismu od 1848. leta, osnovati. (Dal. prih.)

Spomini na deželni zbor kranjski.

Razprave o vpeljanji slovenskega jezika v šolah in uradnijah.

(Na dalje.)

Govor poslanca Svetca se je glasil tako-le:

„Gospod Kromer je obžaloval, da se je v naši deželi vnel prepir zastran jezika. Al jaz bi prašal, kdo je pa kriv, da imamo prepir? Ali je treba imeti prepir? Podajte se, moja gospoda, tistemu, kar zahteva pravica, kar zahteva postava, in kar zahteva naravno pravo, pa je vsega prepira konec. (Živa pohvala na levici in med poslušalci.) Dokler pa Vi nečete sprejeti tega stala, do tistih mal bode prepir, in gospôda moja, prepir, kterega ne bo prej konec, dokler pravična stvar ne zmaga. (Dobro, dobro! na levici in med poslušalci.)

Gosp. Kromer hvali stare čase, ko ni bilo od tega prepira še nobenega sledú; jaz njegove hvale ne morem potrditi; kajti oni časi bili so žalostni za našo narodnost. Res je vladal mir, toda na eni strani mir pasivni, to je bil mir, kakoršen vlada na pokopališču, kakoršen vlada na grobu; Slovenci so bili mrtvi, se niso čutili. On hvali čase, ko so „vandrovci“ hodili iz Ljubljane v nemške kraje, in se bogatili tam z nemškimi znanostmi in skušnjami; on hvali čase, ko naš dijak od slovenščine ni nič vedel, ko se je izobraževal samo v nemškem jeziku, ko so ga na Dunaji radi za privatnega učitelja ali inštruktorja jemali. Ja, gospôda moja, res je, bilo je tako; ali vprašam Vas, primerite tisti čas sedanjemu času, ali je res takrat obrtnost, učenost tako slovela; ali se nam ne očita od vseh straní, da je naš narod daleč za drugimi zaostal? Ko bi tisti časi res tako srečni bili, pač bi to ne moglo biti; ampak mi bi morali stati na vrhuncu obrtnijskih vednosti, na vrhuncu znanstvenega izobraženja. Saj tega ne porečete, da je slovenski jezik kriv, da smo zaostali; zakaj slovenske šole smo še le dobili zadnja leta, pred petimi ali šestimi leti — še le od tistihmal nam je bilo mogoče, poskušati nauk v svojem jeziku. Ali mar ni tako? (Dežman se smeja.)

Gosp. Kromer misli, odkar so naši dijaki jeli učiti se slovenskega jezika, so zaostali v izobraženji, kriminalna sodnija ima opravljati ž njimi, in namesti da bi se učili in izobraževali, trosijo svojo delavnost po čitalnicah. Na to imam jaz le to odgovoriti, da tudi dijaki v starejših časih niso bili na tako visoki stopinji, kar se tiče nemškega jezika, da bi ne bilo nič več želeti treba. Ozrimo se v praktično življenje, in skušnje nam bodo pokazale, da ljudje, ki so vse šole po starem izdelali, nemškega jezika vendar ne znajo; le lomijo ga, in le malokteri se je po svojem lastnem učenju dokopal do tega, da ga res zná, pa ne iz šole, ampak iz lastnega učenja.

Gosp. Kromer je omenil, da je en gimnazijast naredil dvajset pogreškov v nemškem spisu. Na to odgovarjam: Ne davno je stal v enem nemškem časniku ljubljanskem nemški spis od enega gospoda iz stare šole, ki je zdaj sodnik v nekem kranjskem trgu, tudi tistega gospoda nemški spis sem jaz občudoval, kajti naredil je bil tisti gospod morebiti tudi kakih dvajset pogreškov (dobro! smeh na levici in med poslušalci), in ta gospod posluje že veliko let v praktičnem življenji, šole je izdelal čisto po stari sistemi, in tudi uraduje samo v nemškem jeziku. Vidite tedaj, da tudi tak ne zná vselej nemškega jezika! (Smeh.)

Kar se tiče tega, da imajo kriminalne sodnije tudi z dijaki opraviti, mislim, da se to ne godí samo pri nas, ampak tudi kje drugod, in lahko se tega prepričamo iz časnikov. To pa rečem, da se morebiti nikdar ni tako ostro pazilo na slovenske dijake, kakor dandanašnji, in da sodnije v starejših časih bi bile marsikaj za otročarijo izrekle, kar dandanašnje izrekujejo za kriminalna hudodelstva. (Gromoviti dobroklici in smeh na levici in med poslušalci; nemir na desnici.)

Gosp. Kromer je pripovedoval... (besedo mu preseka posl. Kromer obrnivši se do predsednika: Gospod predsednik, kaj je tukaj vse dopuščeno, tudi uradniško čast tako napasti, kakor je to g. Svetec storil? To je vendar presilno!)

Poslanec Svetec nadaljuje: „Prosim, ima gosp. Kromer pravico, mojo besedo pretrgati? (Predsednik odgovorí, da Svetec ni nič tacega rekel, da bi bil zaslužil svarilo. Pravo, pravo na levici in med poslušalci.) Poslanec Svetec nadaljevaje: Nadalje je očital gosp. Kromer naši mladini, da zahaja tudi v čitalnice. Kolikor je meni znano — vsaj za Ljubljano vem — je šolski mladini za zdaj prepovedano, čitalnico obiskovati; tedaj se zastran tega nič prepirati ni, ali je govoril pravico, ali krivico. Al če na slovensko mladino pazijo, da ne bi k narodnim društvom pristopala, vprašam, gospôda moja, ali se tudi tako ostro meri, kadar kdo k nemškim turnarjem pristopi. (Smeh.) Ali je morebiti tudi takrat toliko hrupa?

Gosp. Kromer nadalje pravi, da je zdaj nastalo sovraštvo med Slovenci in Nemci, in da to sovraštvo zmerom bolj narašča. Na to mu odgovarjam, da to ni po vse res. Mi proti poštenim Nemcem, proti pravičnim Nemcem nimamo nobenega sovraštva, in kdor pozná skušnje v našem mestu, bode videl, da je ravno domača stranka poštene Nemce podpirala in si prizadevala, poštene Nemce spraviti v mestni in druge zastope.

Slovenska stranka ni nikdar poštenih Nemcev odbijala; kar pa res ne moremo trpeti, to so tisti Nemci, kteri so prišli iz tujega, ter pomagajo, domači narod zatirati; proti tem, potem proti tistim Nemcem, ki niso pravi Nemci, ki so ko Slovenci odrasli, ki so še nedavnej kratke hlače nosili (smeh), zdaj se pa šopirijo za Nemce, in domačo reč, domač narod zatirajo, proti takim Nemcem se stavimo, in ti so vredni našega sovraštva. (Živahna pohvala na levici in med poslušalci.) (Dal. prih.)

*

Rusko-Puškinovih
Petero
v slovenskim jeziku svobodno petih
po **Ivanu Koseskim.**

Sang der sonderbare Greise
Auf den Märkten, in den Gassen,
Gellend, zürnend seine Weise:
Bin, der in die Wüste schreit.
Langsam, langsam und gelassen,
Nichts unzeitig, nichts gewaltsam,
Unablässig, unaufhaltsam,
Allgewaltig naht die Zeit!

Thorenwerk, ihr wilden Knaben,
An dem Baum der Zeit zu rütteln,
Seine Last ihm abzustreifen,
Wenn er kaum in Blüthen prangt,
Lasst ihn erst die Früchte reifen,
Zufall dann die Aeste schütteln,
Bringt auch selber wohl die Gaben,
Die ihr ungestüm verlangt!

Chamisso.

I.
Ribič in zlata riba.
Pravlica.

Sivór nekdaj z babelo svojo staro
Pomorskih vod na bregu živel je,
Ribarstvu vdan za toplo leto jaro
Napleta mrež, ko zima lov ovrè,
Kar je imel, orodja šibko šaro,
Kočure v kot je shranil lahko vse,
Staruha je pri pragu predla vidno,
In s'cer, se ve, de godernjala pridno.

Ribár nekdaj ribari po navadi,
On pervikrat privleče glen iz vod,
Vtopí ko vlak na drugo v sladki nadi,
Pomorskih trav je nekaj skuzbe plod,
Zdaj potopí še v tretje lova radi
V globino sak, potegne ga na prod,
In kaj je v njem? Živahna zlata riba,
Po ribje s'cer, pa žlahtniga nagiba.

In glej, začne mu riba govoriti
Omikano in čisto rusko tak:
Čuj, pusti v to nazaj me vodo iti,
Odkup ti dam, kar le želiš ga, vsak!
To čuvši on ob um skor hoče priti,
Opanjen ves in kipu clo enak,
Nalovil rib števila je velike
Tedajni pak še ne podobne slike.

Dovoli on, kar prosi riba zlata,
In govorí v priliki teh besed:
Bog s tabo, daj, so ti odperte vrata,
Svobode se raduj valovja sred,
Ne mika me odkup, in ne odplata,
Pustimo to in s tem zahvale vred,
Ak srečna si, to meni je zadosti,
Bog daj, de jo vbežim enako zlosti!

Potem staruh se verne k svoji ženi,
Ter ji pové, kaj se zgodilo je:
Verjela boš, poslušaj, težko meni,
Kar imam dnes ti razodeti vse,
Sem videl rib že mnogo; še nobeni
Ni bilo moč nagovoriti me,
Pa dans mi je v oblasti ena bila,
Ta je ko mi po rusko govorila.

Prijetno je ko jutra zor blešela,
Očesa so svitele se ko žar,
Škerlatne je plavavniceimela,
Obnebja blesk je bil trebuhu dar,
Danice luč na herbtu je gorela,
Tak bila je po vsem čarobna stvar,
Bil glas besed je ko diviško petje,
Prikazni pak oblika vsa — zavzetje.

Prosila je, de v morje naj se dene,
Ker voda le ji je prijetni dom,
Na suhim ji življenje v hipu zvene,
Straši jo zrak, drevesa, dol in kom,
Ponudla je blagá mi polne stene,
Z odrešbo, ak jo zadovolil bom;
Sim bal se kaj, kar bodi si, sprositi,
Zastonj sem jo v slanoto pustil iti.

Nad ribičem staruha je zavpila:
O, tepec ti, o, gumpež, o, bedak!
Prilika tak ugodna ti je bila,
Da bil bi jo objel gotovo vsak,
In ti ta dar, nevkretna rogovila,
Prijeti le, clo temu nisi jak,
Za novo saj bi prosil bil korito,
Ne vidiš, da je naše vse razbito?

Podá ribár do morskega se brega,
Na vod okraj oberne svoj obraz,
Zaklicati na moč se scer ne tvega,
Šeptaje le nagovorí ta lás,
Pa komaj ta zadet od klica tega,
Zatrese se valovja cel pojás,
In ribica do njega se prižene,
Ter praša ga: Kaj ti želíš od mene?

On reče ji, še straha razun sebe:
Usmili se, začarana gospá!
Sem kregan bil, in verlo, zavolj tebe,
Staruha mi pokoja več ne dá,
Zbudijo zmir se čudne ji potrebe,
Po novimu koritu trepetá,
Ker naše se je staro ji razklalo,
Tedaj terdi, de ji koristi malo.

Odgovorí na to mu riba takó:
V nebó zaúp, in te skerbí na stran,
Korito vam je dano, novo, jako,
Bog daj, de bo potrebi vaši v bran,
In de razum zatrè pohlepa spako,
Pohot de vam ostane clo neznan,
Ker ta zbudí po malim serd osode,
Ter navalí k izidu — kvar in škode.

Domú sivor se verne k svoji starki,
Korito je že novo stalo tam,
Pa babi vžge se hujši v buči žarki
Ko prejšnje dni togote divji plam,
Kaj to je vse, zavpije, taki darki
Se vzamejo? Ti cvet neumnih klam!
Dremavs, bedak! Nazaj do ribe hodi,
Saj hišico, če kaj veljaš, ji zvodi!

Hiti ribár nazaj na breg pomorski,
Temotno je valovje bilo zdaj,
Širok oblak, vihrav in čern, zagorski,
Overal je svitlobo v senčni kraj,
Zakliče ribo, rahlo in po dvorski,
Iz delje berž priplava ta nazaj,
Kaj žuli vas, marljivo ga popraša,
Kje te tiščí, kaj je potreba vaša?

Ji reče on globoko se vklonivši:
Ne jezi se, ne serdi se, gospá!
Staruha mi — poprej že kača bivši —
Sedaj celó počitka več ne dá,
Korito več, pohot le bolj budivši,
Ne vmiri je, je satan baba vsa,
Zemljanka zdaj ji ni dovolj velika,
Lesena jo prostorna hiša mika.

Nič ne žaluj, je k temu riba rekla,
Le verni se, podaj na svoj se dom,
Ta vama bo po volji pično stekla,
Osoda je že prišla tem v okom,
Pa les je les, leseno ni iz jekla,
Sedaj sloví, zna biti zajtro lom,
Zatoraj je razuma treba vedno,
De hrani se, kar je hranitve vredno.

Se verne on, domovja svoga iše,
Zemljanke ni, in ne od nje sledú,
Kjer bila je, obstenja krasne hiše
Prijazni lesk se razodene mu,
Kdo ribiča zavzetje vse popiše,
Ko čudeže preceni take tu?
Staruha je molčé ob oknu stala,
In sèm ter tjè očesa krog sukala.

Ko vgledala je svojega sopruga,
Togote žar nakrat se hujši vžgè:
Dremavs, kriči, ti ima pusta kuga!
Lesena ta kočura, to je vse?
Ni našla se za mene lepši druga,
Ki bolj ko ta za nas pristojna je?
Le verni se, mi ni dovolj selanka,
Sloveti čem požlahnjena dvoranka.

Podá ribár do morskiga se brega,
Je burna in nemirna voda zlo,
On zre v zatok, pa ne pregleda vsega,
Kar vidi ga, ni ribe v njem biló,
Zakliče; še klicanje se razlega,
Ko vidi že iz delje priti jo,
In blizo zdaj marljivo ona praša:
Kaj želje so, in kaj potreba vaša?

Ji reče on: Pomozi mi v ti sili,
Globoko se ji vkloni, clo do tal,
Še hujši zdaj mi baba rogovili,
Nikogar se še toliko nisem bal,
Občutke, ki poprej so sladki bili,
Ponos ji je v spominu vse požgal,
Selanka, to je rečica premala,
Htje biti zdaj gospá, bogata, zala.

Odgovorí mu riba te besede:
De zvemo s tem, al konec bo nadlog,
Poskusimo! Navadno take zmede
Zapletajo se hujši le okrog,
Pohot cvetè, ko najde plodne grede,
Pa — verni se, in s tabo hodi Bog!
Bo sčasoma se jasno razodelo,
Verjeti kaj dvoranki se bo smelo.

Domú sivór se verne k svoji stari,
Kaj vidi on? Visok ostolpen grad,
Na stopnicah staruho v lišpa šari,
Vse v žametu, na čelu šapel zlat,
Demantov poln ji venec kolobari
Nakrišpan grud, in zlo okinčen vrat,
In šolnički najdrajši karmeznice
Pokrivajo olišpane nožice.

Služabnikov je bilo krog veliko,
In ona jih poredoma lasá,
Nagovorí sivor ošabno sliko:
Me veselí, si blesk in krasotá,
Bog srečo daj, po smerti večno diko,
V pokoju tak se preživeti dá. —
Pa ona še odgovora ni dala,
Koj k delu ga v konjušnico poslala.

Tak stekle ste po redu dve nedele,
Staruhe gnjev naraša v enomér,
So zbadati jo želje višje jele,
Zaropotá ko včasih ljuta zvér,
Nakrat možá pokliče spet od stelje,
In mu velí, naj gre do ribe v dir,
Ker ona več dvoranka neče žiti,
Kraljica zdaj mogočna hoče biti.

On reče ji, ko sliši te besede:
Te vjedla je morde tarantula,
To mervico možgan ti satan zmede?
Navdana si toposti, blodnje vsa,
Ne veš, ne kdaj, ne kak, ne kam se vsede
Mogočnik in posneti misliš ga?
Naklanjati sem želel ti dobrote,
Ne grem tedaj ti prositi sramote!

Ko kušar je staruha se jezila,
Možá na moč berljuznila zaúh:
Se meni vpreš, ti kmečka rogovila,
Dvoranki clo, nevkretni zavalúh?
Zavedi se poprej, ko treši sila,
Le k morju koj, ne bodi umu gluh,
In če ne greš, pomagati bom znala,
Prinuditi, primorati te dala!

In k morju spet se stari mož odpravi,
Je bilo clo temotno morje skor,
Klicaje ribo se na bregu vstavi,
Valovja zrè pod sabo razni spor,
Koj ribica v začetni že naplavi
Mu pomolí glavico čedno gor,
In praša ga: Kaj k meni te prižene,
Kaj treba bo, in kaj želiš od mene?

Na to sivór: Sam zlodi babo šunta,
Poslušaj me, jeziti se nikar!
Hudoba ta se vedno z mano punta,
Ta šestiga ni dneva božja stvar,
Izverstna clo bi v peklu bila lunta,
Za vpaliti desetkrat hujši žar;
Dvoranka — to sedaj je ne nasiti,
Kraljica — da! kraljica hoče biti.

Nič ne žaluj, mu reče riba zlata,
Le verni se in bodi s tabo Bog,
Nej vladati poskusi stvar košata,
Več tacih že je vidil svet nadlog,
Dežele, v kih je dnes — — nekoljko blata,
Semirama nekdaj je trešla v jok,
O druzih pa, ki mlajši so, molčimo,
De več jih ni, o tem se veselimo.

Se verne mož domú k ošabni stari,
Pred njim stojí visok cesarski grad,
Po izbah krog staruha kolobari,
In ravno kar na stol se vsede zlat,
Ji strežejo baroni in bojari,
Obilna hran je mize vsaka plat,
Peneča je šampanjka verlo tekla,
Dva pridna zmir iz buč zatike vlekla.

Kolačke je medene prigrizvala,
Po žveku najhitrejši je bilá,
O vratah je telesna straža stala,
Od glav do nog v orožje vtaknjena,
Kresavnike napete skor deržala,
Pripravljena je k bitvi bila vsa,
To vidši in de vse se ji priklanja,
On misli — to gotovo se le sanja.

Stermí, treptá, do živiga oplašen,
Nekoliko se bliža starki plah,
Blišobe pak enake ves prestrašen
Se verže nem, brez govorjenja, v prah,
Je čudež bil v okrogu scer razglašen,
Gledečega pa vendar zmane strah:
Bog živi te, on reče ji, kraljica,
Bi rekel, zdaj dovoljna bo dušica!

Staruha pa pogledati ga neče,
Ponosno, da! ošabno se derží,
Ne gane se, besedice ne reče,
Z očesom le, nej spoka se, velí,
Dvoranov koj nekoliko priteče,
Popade ga in dvigne, zavertí,
In zdaj derčí ribar iz rame v ramo,
Kot oblička ob igri z jame v jamo.

In zunaj, koj pri pragu, so vojšaki,
Zaúšnic tam nabira važna je,
Ker niso le v pobitju vraga jaki,
So šale jim teh sort prijetne vse,
Grohót, prikor, zasmeh so bili taki,
Priličniga ni slišal nikdo še,
Derhal kričí: Boš vedel zdaj, da posla
V deržavi ni pripravniga za osla!

Vertí se čas, za tednam teden steče,
Staruhi se priskuti vlade čast,
S to aboto se več pečati neče,
Spoznavši, ta de ni življenja mast,
Spet iskati moža sopruga reče,
Poslani koj dobijo ga v oblast,
In ko pred njo stojí v dvoranov množi,
Občutke mu staruha tak razloži:

Podaj se tje do ribe, jo pozdravi,
Povej ji tak, vladanje mi je všeč,
Pa kraji ti za mene niso pravi,
O čudežih oblast je moja reč,
Pomorska moč o ribah mi je v glavi,
In tvoja bo motavka mojih sreč,
Kar hotla bom, to bom ji ukazala,
Po celimu jo morju pošiljala.

Ukazu tem ribár se ne protivi,
Gotov dovolj, zastonj de bilo bi,
Pokorno se prikloni babi krivi,
Na morski breg do ribice hití,
Viharja znak, oblaki črnosivi
Pokrivajo obnebja vse straní,
Na kviško se valovja spor dviguje,
Z vetrovi vred togote divje hruje.

On ribico zakliče kakor vada,
Priplava ta do brega, praša ga:
Imela kaj bi duša tvoja rada,
S čim služiti bi ti zamogla jo? —
Vklonivši se nadloge tak razklada
Ji ribič zdaj, in riba sluh je vsa:
Kar več ne vem, kak bi obračal z babo,
Dovoli mi, de se pomenim s tabo.

Kak pridemo v okom enaki zlosti?
Poslušaj me, serditi se nikar!
Kraljica, to sedaj ji ni zadosti,
Nad morjem clo htje biti gospodar,
In tebi, da! clo tebi, ribi prosti,
Ukazati, to je gerdobi mar,
Kar sanj bo dal, to misli vse dognati,
Po celim krog te morju pošiljati.

Ničesar več na to ni riba rekla,
Nakrat okrog je obernila se,
Nevoljna vod valove z repam spekla,
Ter zginula v globino morja je,
Oterpne on, ko de bi bil iz jekla,
Kaj tacega se ni zgodilo še,
Klicaje tam po bregu samši hodi,
Na zadnje pak, de je zastonj, presodi.

On verne se merčljiv do svoje stare.
Kaj vidi zdaj? Dvoranov, grada ni,
Stražarjev ne, nič več ponosne šare,
Poslopja ne, hrumenja ne ljudí,
Kočura streh nasprot molí razpare,
Na pragu tam staruha spet čepí,
Razklano vse pred njo in zlo razbito
Ležalo je, ko nekidan, korito.

Opazka. Po želji slavnega našega pesnika, da bi sedanje njegove poezije bile natisnjene v oblikah njegovih prejšnjih, natisniti smo dali vse tako, kakor je pisal, čeravno se loči od oblik sedanje naše pisave.

Vred.

Dopisi.

Iz Trsta. *(Čitalnica.)* Ko sem bil nekdaj (v „Slovencu“) razodel svojo misel, da čitalnica, ki je v Trstu že več let, nije za naše okoličane, svetovaje ob enem, naj si oni napravijo čitalnice tam, kjer stanujejo, so se mi neki gospodje smejali, prizadevaje si na vso moč zasramovati me zarad tega mojega sveta. Jako me veselí, ko vidim, da med tistimi, ki od nekaj mesecev sem jako skrbé, da se snujejo take čitalnice v tukajšnji okolici, so ravno gori omenjeni gospodje v tem najbolj marljivi in pridni. Tako je pravo! Le še vedno naprej! Pa naj se srdé in hudujejo naši ljubi lahoni. Zastonj jim bo (inutile ghe že“)! S pomočjo takih čitalnic si ne bodo naši Slovenci sami sčasoma nazaj dobili, kar so žalibog po tukajšnjih Italijanih dozdaj že zgubili, kar se tiče njihove narodnosti, ampak bodo si še marsikaj dobrega in lepega napravili, česar niso dozdaj imeli, da bodo le čitalnice v spodobnem redu. Gotovo je, da v nedeljah in v praznikih ne bodo brez potrebe zahajali v mesto, ki je za-nje, tako rekoč, prava kuga, prav strup, kadar nimajo v njem koristnih ali kakih si bodi drugih dobrih in potrebnih opravil, ampak da bodo raji domá ostajali in svoje čitalnice obiskovali, da se v njih kaj dobrega naučé, in pa tudi svoje veselice imajo, kakor se spodobi. Naj se jih tedaj prav primerno in pametno posluževajo in v prid obračajo, kakor so začeli, pa bodo vživali lep in dober sad, ki jim bo iz tega izrastel. — Živili naši vrli Slovenci! J. G. Vrdelski.

Iz okolice tržaške 7. jan. ⁂ Volitve v naš deželni zbor so blizu. Lahi se mislijo gotove zmage v Trstu, in zato so mirni; mi pa upamo v to, da svoje ljudí v zbor spravimo, a če ne še druzih, saj poprejšnje. V kratkem se bo zbral volilni odbor za okolico, vsi župani in iz vsake vasí kaka dva zaupna moža. Kandidatje, mislim, da bodo: Danev z Opčine, Nabergoj iz Proseka, Primožič Jože iz Rojana, Zor Ivan, c. k. telegrafist, Žerjav iz sv. Ivana, Lovrenčič iz sv. Marije Magdalene, Godina iz Skednja, Cegnar, c. k. telegr. ur. ravnatelj, in Piano, bivši učitelj pri sv. Ivanu. — Od vrlih naših Slovencev po pravici pričakujemo krepkega postopanja, da se srečno izvršijo volitve. — Sinoč so Lahi v tiskarnico Rupnikovo, vrednika „Diavoletta“, vrgli bombo, ktera je vsa okna pri tiskarni razdrobila. To pa, kar so „Novice“ unidan po „Danici“ posnele, da so bili milostljivi tržaški škof na Božični večer s kamnjem napadeni, ni res; škof ta večer niso bili v cerkvi. — V nedeljo 17. dne t. m. odpremo novo kmečko čitalnico v Skednju (Servola) in pozneje zopet ena v Kolonji. Napravlja se tretja v Brezovici.

V Kastvu 7. jan. *(Iz čitalnice.)* 28. decembra je imela naša čitalnica skupščino i jednoglasno je bil prejšnji odbor sopet potrjen, po tem pak jednoglasno imenovan ko častni član njen vrli domorodec i narodni pesnik gosp. Miroslav Vilhar. — 31. januara ob 7. uri na večer bode velika veselica z govori, pevanjem, tombolo i plesom, h kterej vabimo uljudno vse gospode članove, upajoč, da nas naši mili sosedje iz Kranjske i Hrvatske s prisutnostjo svojo počastijo. Odbor.

Iz Gradca 10. jan. *(„Štajarski gospodar.“)* Po sklepu deželnega zbora štajarskega bode izhajal od tega leta naprej list štajarske kmetijske družbe tudi v slovenski prestavi. Zarad prestave se je bilo društvo pogodilo z gosp. deželnim poslancem dr. Prelogom, ki je obljubil za primerno plačo prestavo oskrbovati in bi jo bil oskrboval, ko bi ga ne bila zadela bolezen, od ktere se počasno okreva. Ker se je delo mudilo, obrnilo se je društvo, razloživši gori kratko imenovano natenčniše, na druzega prestavljavca tukaj, ki je posel timveč prevzeti obljubil, ker je gotovo pošten, ako bi se ga bil sam dr. Prelog, poštenjak in narodnjak skozi in skozi, lotil, ko bi ga ne bila zadržavala bolezen. To pa je prestavljavec k njemu poslanemu gospodu precej in za „conditio sine qua non“ postavil, da prevzame posel le tedaj, če se mu za gotovo obljubi, da bode list prinašal le gospodarske članke in nikakoršnih političnih novic. Precej ko bi se kaj tacega zgodilo, bi od prestavljanja ravno tako pošteno odstopil, kakor ga je pošteno in s čisto vestjo prevzel. Ta točka se je potem tudi po osrednem odboru gospodarskega društva odobrila in list bode tedaj čisto gospodarsk in v nobeni pičici ne političen. Mi mislimo, da je to bilo pošteno ravnanje tudi zato, ker bi bil sicer dobil prestavo eden tistih uradnikov, ki bi bil tudi pripravljen po listu, če je treba, razširjati nenarodno politiko. Takih uradnikov tù ni malo in ni oni politični uradnik gosp. J-č edini, slovenščine tudi v pisavi zmožni, ki je deželnemu odboru prestavljal okrožnico na slovensko ljudstvo v naši deželi. O tem, kar piše „Slov. Narod“ v zadnjem številu, ni, kakor dobro vemo, sedanjemu prestavljavcu nič znano in nihče mu ni veleval pri pomenljivejih besedah staviti nemško izvirnico v oklepe in jih tudi stavil ne bode. Po vsem tem se lahko razvidi, da je prestavljavec čisto v tistem razmerji kakor oni, ki na priliko prestavlja deželni zakonik ali pa kak znanstven list, in težko bode kaka poštena duša zarad tega proti njemu kaj imela. Ravno zató, ker prestavljavca poznamo, se nam zdí bojazljivost „Slov. Naroda“ nepotrebna; pravična bi pa utegnila biti, ko bi bila prišla prestava v druge roké. *)

Iz Ptuja 10. jan. *(Ptujska čitalnica.)* Društveno gibanje in veselo življenje se sopet začne. Pri zadnji veliki skupščini je bil na mesto odišlega gosp. Hermana za ravnatelja čitalnice naše voljen gosp. Ivan Schönwetter, c. kr. bilježnik. Zimske večere bodo po odborovem sklepu vsako sredo ob 8. uri znanstveni govori družbenikov čitalničnih. 13. dne t. m. bo govoril gosp. Božidar Raič „o značaji in omiki Slovanov poprek.“ Gosp. dr. Ivan Gršak bo govoril „o zlatu in srebru.“ — Kakor čitalnicam sploh, je tudi naši treba ozirati včasi se na tisto točko svojih pravil, ki obeta duševno omiko družbenikov. Zato se vljudno vabijo naši čitalničarji, naj zdatno podporo naklanjajo lepemu temu namenu. Odbor.

Iz Vranskega trga 9. jan. *(Čitalnica.)* Čitalnico našo začeli smo 3. dne t. m. in v prvem občnem zboru volili jej načelstvo. Za predsednika je izvoljen gosp. Lavoslav Šventner, trgovec in župan Vranski, za tajnika, ki opravlja tudi dela blagajnikova, gosp. J. L. Oset, trgovec, in za knjižničarja gosp. dr. J. E. Lipold, kaplan. Veselice bodo te-le: 17. januarja beseda, 24. tombola in ples, 31. za slovesno otvorjenje čitalnice velika beseda in ples, 7. februarja bode tombola. Začetek bo drugekrati vselej ob 6. uri, 31. t. m. pa ob 5. uri zvečer. Za veliko besedo se bo izdal še poseben program. Odbor.

Izpod Nanosa na Pivki 1. pros. — ? — Bližnji Knežak nam piše v 24. listu lanskega „Primorca“, da

*) Mi, kteri le predobro vemo, da poduka v kmetijskem gospodarstvu pri nas še dolgo dolgo ne bode preveč, z veseljem pozdravljamo nov časnik, ki daje nauka potrebnim kmetovalcem dobre hrane. In s tako odločnimi pogoji, kakor jih beremo v tem dopisu, se tudi ni na nikakoršni drugi strani kakošne škode bati. Vsak previden Slovenec more tedaj pošteno svojo roko podati takemu koristnemu početju, a odstopiti brž, ako bi časnik hotel zahajati na druge poti. Vred.

po toči je zvonenje prazno, vendar hočemo još zvoniti in to po toči; želimo pa, da bi vas sosede toča tako ne otreskala nego nas. Al zdi se nam žalibog, da prav zdravi ne pridete iz kolovoza zapletenih gozdnih zadev, kajti stari pregovor veleva: „dolga bolezen gotova smrt.“ — Idimo k drugemu stavku onega dopisa: da je neki grajščini deželna oblast 600 oralov gozda odmerila, in ostali gozd naj se med upravičence delí.

Istina je, da je deželna oblastnija z odlokom od 12. julija 1859. l., št. 1106, kterega imamo vsi gozdni pooblastenci še v rokah, med drugim to-le zaukazala: „die sämmtlichen Ablösungs-Vergleiche werden nur unter der Voraussetzung und Bedingung bestätiget werden, dass der eigene Bedarf der Herrschaft Senosetsch zwar entsprechend berücksichtiget, zu dessen Deckung aber ein Antheil von 500 bis höchstens 600 Joch ausgeschieden werden **dürfe**.“ Kataster pa kaže, da ima grajščina še 1285 oralov najboljšega gozda, od kterih gré upravičenim še najmanj 685 oralov prav po pravici. Pooblastenci! ganimo se; še ni prepozno to svoje tirjati, kajti ta krivica je osobito za nas toliko bolj krvava, ker moramo drv na vse mere stradati, v očigled tega, ker grajščina lesá dovolj ima ter ga prodaja kolikor more. Bog daj vse dobro g. K....., ki nas je sè žandarji na podpis dotičnih poravnav silil, in vsem tistim, ki so zraven njega tako po očetovsko za nas skrbeli in še skrbijo. Zdaj nam nič druzega ni še bolj potrebno, kakor posamna (individualna) razdelitva bornih šum naših, in v 10, piši: v desetih letih po delitvi — z Bogom drva, stelja in studenci! S tem pa gré tudi naše kmetijstvo rakom žvižgat.

Knežačanje, za pet ran božjih! kakošne izvedence ste vendar si volili, da so vam tako popolni dnevni red za celo leto napravili. Smešna je pa ta reč v resnici, in posebno to, da so vam 31½ dni na leto in dan za oranje odmerili. Vzemimo, da vsak plug prav lahko najmanj 1400 □ sežnjev na dan izorje, in če se polovica od vaših njiv dvakrat na leto orje, imate vsak po 13 oralov rali (oranja ali njiv), če je temu tako, ste trdni v kmetijstvu, in ni treba, da hodijo vaši sinovi na Hrvaško dela iskat, kajti domá je kmetijskega dela dovelj. Pustni dan so vam tudi vaši „Sachverständigarji“ za praznik naredili; saj „korse“ ne vozite na svoji Pivki, nego v Trstu. Če vam bodo taki mojstri juho varili, zagotovljamo vam, da slane vode ne dobite; tedaj otresite jih prej kot slej.

Iz Šmarske okolice na Dolenskem 2. januarja. A. P-r. *(Dežmanovci! čujte, kamo pride ubogi kmet z Vašo nemščino.)* Vem, da ne bodem nič novega povedal, ker takih prikazin smo že navajeni, vendar me pa dolžnost veže, pred svetom odkriti žalostni dobiček nemčevanja pri prostem kmetu. Pred 5 leti je bila narejena oporoka (testament) pri kmetu, ki je premoženje razdelil med dva sina. Pričujoči so bili trije možje: župan in pa dva odbornika. Župan slovenski narekovano piše nemški. Mlaji brat pod varstvom oskrbnika je dobil dve kravi, enega konja s konjsko opravo in dva voza; njegov stareji brat pa je dobil pohištvo, kterega se je tudi poprijel. Preteklo je pet let; — nekdo zarubi starejega brata zavoljo nekoliko dolga; ko pa ni mogel preci plačati, hoče mu prodati premoženje. Zarubljeno pa je bilo mlajega brata imetje in pretilo se mu je tudi, da bode prodano. Varh gré toraj k sodniji, da vzame izpisek in da se sam prepriča, ali je zapisano v izpisku imetje mlajega brata in da se izpustí pri prodajanji, kar je njegovega. Komisijski uradnik poišče oporoko, pogleda enkrat, dvakrat, kar je varh zahteval in pravi: od premoženja ne najdem niti pri starejem niti pri mlajem bratu nič zapisanega. Varh se čudi in mu veli, naj v obravnalni zapisek pogleda; al tudi tù ne najde nič! Varh mu ne verjame tega, ker je bil sam priča pri izdelovanju oporoke. Uradnik mu podá nemško oporoko in varh se prepriča, da res ni nič zapisanega o tem, kar je oče govoril na smrtni postelji o dveh sinovih. Varh je bil prisiljen narediti tožbo, da spriča resnico tega, da je oče zapustil vsakemu sinu toliko, kar je omenjenega. K sreči ste bile živi še tiste dve priči, ktere ste bile pričujoči pri izdelovanju oporoke. Ako bi ne bile še živele, bil bi mlaji ob vse, kar mu je oče zapustil. Odvrnila se je po takem nesreča; al ne bi se bila, da bi ne bili možje živi. Ko bi bil župan pisal slovenski, bilo bi razvidno iz izpiska in ne bilo bi nevarnosti za otroke, varh pa ne bi bil imel dvojnih stroškov, mnogo sitnosti in zamude. — Glejte! to je sad vrivanja nemščine tam, kjer mora iztrebljena biti, in slovenščina mesto imeti. Mi kmetje nočemo „gospôda“ biti, ker to nam prazni mošnjo, z nemščino se pa tudi ne moremo šopiriti, ker je ne znamo, in ker vemo, da mora Slovenec toliko veljati kakor Nemec. Kdaj bodemo vendar dobili to, česar so se že drugi naveličali vživati? Dajte nam naše pravice, in ne pitajte nas z nemščino, pri kteri stradamo domačega kruha: domačega jezika!

Iz Kranja 8. jan. *(Vesele dogodbe v čitalnici.)* Novo leto smo pričeli z dobrodelno „besedo“; njeni čisti dohodki namenjeni so bili revni naši šolski mladini. Radostnega srca naznanjam „Novicam“, da se ni samo „beseda“ lepo izvršila, temuč da je bila tudi po dohodkih prav srečna, kajti znesli so nad 200 gold. V prvem delu „besede“ razveselil nas je pod vodstvom gosp. Preiss-a naš pevski zbor z dvema prav dobro vajenima pesmama in g. Preiss s samospevom „Tuga“ od Lisinskoga, kterega je spremljala na glasoviru gospodičina Viljelmina Bossée. Kako izvrstna umetnica na glasoviru je ta gospodičina, pokazala nam je posebno v 3. fantaziji Lemoch-ovi. Zbrano občinstvo pa je tudi s pohvalo živahno cenilo umetnost mlade umetnice. — Šaloigra „Servus petelinček“, s ktero se je pričel drugi del „besede“, izvršila pa se je tako dobro, da je bilo živo zadovoljstvo res enoglasno. Posebno naj tukaj le omenim gospodični Albino Pleiweis-ovo in Pavlino Ulrihovo, kteri ste prvikrat stopilí na očitni oder, a se tako izurjeno vêdli na deskah, ktere „svet pomenijo“, da smo se vsi čudili, pa tudi gospodičino M. Pučnikovo, kteri smo (ker se tudi naše gospodičine neizrekljivo branijo „sivih las“) še posebno hvalo dolžni, da je prevzela nalogo stareje „Barbare“, ktero je izvrstno izvršila. — Po končani tomboli ostala je vesela družba, prepevaje národne pesmi prav židane volje do pozne noči skupaj, in domú gredočim smehljale so se svitle zvezdice z jasnega neba obetaje jim božjega blagoslova za storjeno dobro delo. — Na praznik sv. 3 kraljev se je delila v pričo mnogo zbrane gospôde v čitalnični dvorani obleka revnim šolarjem in šolaricem. Prečastiti gosp. dekan Janez Reš pričeli so to slovesnost s primernim govorom, zahvalivši se konečno vsem dobrotnikom in dobrotnicam, ki so lepo pripomogli, da je prejelo 40 otrók gorko obleko. Med dobrotniki so pa še posebno omenili blagega gosp. Valentina Pleiweisa, trgovca na Dunaji, kteri se je velikodušno spominjal revnih šolarjev našega mesta, kjer mu je tekla zibelka njegova, da je poslal popolno že narejeno zimsko obleko 20 šolarjem. Stoterno hvalo milemu dobrotniku izrekamo tudi mi! — Po končanem govoru prejelo je 10 šolaric in 30 šolarjev iz rok blage gospé Kravsove in gosp. dekana obleko, čevlje in potice. Po končani delitvi šli so obdarovani otroci v cerkev zahvalit se Onemu, od kterega pridejo vse dobrote. — Ker je pa po obilni podpori znanih naših veljakov, ki podpirajo vsako koristno na-

pravo v deželi, še nekaj denarja ostalo, prejeli bodo vsi obdarovani fantiči še klobuke; ostali znesek se je pa izročil gosp. šolskemu ravnatelju, da ga porabi za druge šolske potrebe revnih šolarjev. — Pri tej priliki naj tudi še omenim, da bil je 3. dne t. m. v čitalnici naši občni zbor in da je bil dosedanji odbor zopet izvoljen per acclamationem. Le namesti g. Kadivnika, ki je med letom zapustil mesto naše, bil je izvoljen enoglasno dačni nadzornik, gosp. Luka Robič. — Pustni čas bodo tri veselice, 27. dne t. m. pa slovesna beseda Vodniku v spomin.

Iz Ljubljane. Njih Veličanstvo je potrdilo postavo, ki jo je sklenil lanski naš deželni zbor zarad premembe sedanjih občin (sosésk). Glavna stvar te postave je ta, da se imajo prenarediti naše občine tako, da vsaka šteje najmanj 3000 duš. Manjše občine se smejo izjemama dovoliti samo tam, kjer posebne okoliščine za to govoré. Deželni odbor s cesarsko deželno vlado ima to zložbo manjših občin v velike po zaslišanji ces. okrajnih gospósk in sedanjih županij izgotoviti, pa pri tem posebno gledati na to, da se fare in katasterske srenje preveč ne razdružijo. Premoženje, zalogi ali posebne naprave posamesnih sosesk ostanejo tudi v novi družbi lastnína tistih, čegar so dozdaj bile.

— *(Odbor političnega društva)*, ko je v poslednji seji sprejel 10 novih udov, je odločil za občni zbor, ki bode prihodnjo sredo (20. dne t. m.) zvečer ob 7. uri v čitalnični dvorani, sledeči program: 1) sporočilo o delovanji odborovem po poslednjem občnem zboru, 2) razgovor o direktnih volitvah za državni zbor, 3) razgovor o vladnem predlogu zarad prenaredbe gruntnih in hišnih davkov. Na ogled se bojo temu občnemu zboru položili obrisi Vodnikovega spominka. — Tukajšne in vnanje ude vabi vljudno v občni zbor odbor.

— *(Društvo Sokolovo)* je v občnem svojem zboru izvolilo gosp. Jož. Debevca za predsednika, gosp. Petra Graseli-ja pa za namestnika njegovega; odborniki so bili izvoljeni gg.: dr. Karol Bleiweis, Pavel Drahsler, Bernard Jentl, M. Kreč, Jan. Murnik, Fr. Ravnikar in Ivan Tisen. — Od odbora Zavškega tabora je „Sokol“ prejel lično fotografijo tega tabora. Veselje nad tem spominkom bilo je veliko.

— *(Beseda nedeljska v čitalnici)*, pri kteri se je po vsestranskih željah ponovila opera „Kralj Vondra XXVI.“, bila je zopet sijajna. Vse, kar smo v zasluženo pohvalo prvikrat rekli tej izvrstni muzikalni kompoziciji in tekstu šalepolne parodije, veljá tudi poslednji produkciji; vsi so peli in igrali prav „con amore“, zato naj gospá Odi, ki je vložila ta večer še krasno arijo iz poljske opere „Vanda“, gospodje Filapič, Valenta, Noli in Drahsler in gospodje pevskega zbora s pevovodjem g. Försterjem sprejmejo še enkrat očitno zahvalo za preveseli večer, ki so ga napravili narodnemu društvu. O gospoji Odi-jevi pa izrekamo željo, da bi jej mogoče bilo, še večkrat razveseliti nas na čitalničnem ali pa javnem odru!

— *(Čitalnica naša)* je za pustni čas odločila te-le veselice: prihodnjo in drugo nedeljo (17. in 24. dne t. m.) bota mala plesa z „besedama“, na svečnice dan (2. sveč.) slovesna „beseda“ s plesom na spomin Vodniku. „Sokolovo društvo“ pa napravi pustni torek v čitalnici veliko maškerado.

— *(Konečna obravnava zatožencev ponarejanja in izdavanja bankovcev)* pri ljubljanski deželni sodniji se je začela v pondeljek in bode trajala kakih 14 dni, kajti razun Jan. Zupančiča, pekovskega pomagača brez službe, ki je v več krajih na Notranjskem bankovce po 100, 10 in 5 gold. ponarejal, je v preiskavi še 46 kmetov večidel iz Notranjskega (ena ženska je med preiskavo umrla), ki so te bankovce po nizki ceni od njega kupovali in jih izdajali. Sodnija jim je dala 7 dohtarjev zagovornikov. Na mizi sodniški leží 48 bankovcev po 100 gold. (tedaj za 4800 gold.), ki pa je vse skupaj prodal za 200 gold. Čuditi se je, da človek, ki še komaj nemški zna, je naredil samo s peresom na tanjki (velin) papir tako bankovce, da se na površni ogled ne kažejo ponarejeni in to tem manj, ker je vodno znamenje v papirji dobro narejeno — samo z lojem. Zupančič ne tají, da je delal bankovce ter pravi, da so ga ljudje še silili, da jim jih je delal.

— „Laib. Tagblatt“ je te dni na čêlu svojega lista prinesel spisek: „Wozu der Hass?“ (čemu sovraštvo?) „Triglav“ je hinavstvo tega spiska dobro dokazal. „Tagblatt“ naj bi bil raji rekel: „Wozu die slovenische Nation?“ (čemu Slovenci?) S tem bi bil pravo rekel, kar misli in kar njegovi patroni trobijo v deželnem zboru in kar je „konst. Verein“ razodel v glasovitem svojem manifestu proti narodni ravnopravnosti slov. naroda. Po naključbi na strani 11. današnjega lista odgovarja Svetec tem ljudém; med njimi in med nami ni nikdar mogoča sprava. To naj si zapomnijo vsi, ki bi radi scimprali „Figuro“ ki ni tič ne miš. Mi hočemo le svoje, kar nam naravno in postavno gré; kdor nam to ovira, je naš sovražnik.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Državni zbor dunajski se začne 15. dne t. m. Radovedno se pričakuje odgovor vladni na vprašanje: čigava je Dalmacija? Sliši se, da ministerstvo bode odgovorilo, da je to vprašanje že rešeno po ustavnih postavah (da tedaj ne spada pod ogersko krono). Ogersk časnik pa pravi, da ogerski narod in ogerska krona nikdar ne bota niti Avstriji niti Nemčiji pustila Dalmacije. (Po takem bi moral cesar avstrijski navskriž priti s kraljem ogerskim!) Isti časnik protestuje zoper Ilirijo tako, da bi Dalmacija bila njena. (Prazen strah!) — Škof Zenjski baron Ožegović, izvrsten rodoljub, je umrl 8. dne t. m. — Turško-grški razpor se je začel 9. dne t. m. obravnavati v Parizu. Podoba je, da se za kratek čas poravná ta štrena, ker ta hip še nobena vlada prav pripravljena ni z gasilnicami, ki bi gasile plamen, ki že šviga iz trohnelega strešja Turškega.

Vredništvu poslano. Gosp. K. odgovarjam to, da moj dopis „iz Ipavskega“ ni po krivi, nego po pravi in naravni poti in pošti v „Novice“ prišel. Spisal sem ga jaz iz goreče ljubezni do naše mile domovine, zato se mi je zdelo pripravno podpisati ga z imenom „Domoljub“ namesti s pravim imenom svojim. Ako pa gosp. K. zahtevate izvedeti moje ime, povejte, kdo ste Vi — a jaz Vam povem, kdo sem jaz. Brez zamere! Domoljub.

Zgubila

se je 3. dan tega meseca v nekem vozu južne železnice med Ljubljano in Celjem rudarska karta vkupaj zvita. Kdor jo prinese ali pošlje v tiskarnico „Novic“, prejme 3 gold.

Žitna cena

v Kranji 11. januarja 1869.

Vagán (Metzen): pšenice 4 fl. 90. — turšice 3 fl. —. — rži 3 fl. 74. — prosa 2 fl. 45. — ajde 2 fl. 50. — ovsa 1 fl. 95.

Kursi na Dunaji 12. januarja.

5% metaliki 60 fl. 80 kr.	Ažijo srebra 117 fl. 50 kr.
Narodno posojilo 65 fl. 30 kr.	Cekini 5 fl. 68 kr.

Odgovorni vrednik: **Janez Murnik.** — Natiskar in založnik: **Jožef Blaznik** v Ljubljani.